

Laxförvaltning med gälplomber

– exemplet Lainioälven, 2014

Länsstyrelsen
Norrbotten

Titel: Laxförvaltning med gälplomber – exemplet Lainioälven, 2014
Länsstyrelsen Norrbotten. Rapportserie nr 12/2015

Författare: Dan Blomkvist

Omslagsbild: Dan Blomkvist

Kontaktperson: Dan Blomkvist
Länsstyrelsen i Norrbottens län,
971 86 Luleå.
Telefon: 010-225 50 00 fax: 0920-22 84 11,
E-post: norrbotten@lansstyrelsen.se
Internet: www.lansstyrelsen.se

ISSN: 0283-9636

Innehåll

Sammanfattning	3
Förvaltning med laxplomber i Lainio älv, 2014.....	4
Bakgrund	4
Förvaltningens förutsättningar	4
Målsättning och syfte	5
Utförande och funktion	5
Administration och försäljning.....	5
Information.....	6
Fiskarens inköp av laxplomb.....	6
Under fisket.....	7
Fångstrapportering	7
Enkätundersökning.....	7
Resultat.....	8
Försäljning och inköp av laxplomber.....	8
Fångstrapportering	8
Enkätundersökning.....	10
Diskussion och slutsatser	12
Försäljning och inköp av plomber.....	12
Fångstrapportering	12
Diversifiering av fiskekortpriser	13
Styrning av fångstuttag.....	15
Enkätundersökning.....	17
Slutsatser	18
Bilaga 1 – Information och regelverk på svenska	19
Bilaga 2– Information och regelverk på engelska.....	21
Bilaga 3 – Information och regelverk på finska	23
Bilaga 4 - Digitalt kvitto med länkar till information och fångstrapporteringsfunktion.....	25
Bilaga 5 – Digital blankett för obligatorisk fångstrapport	26

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Norrbottens län har under 2014 genomfört en försöksverksamhet med användning av gälplomber för förvaltning av laxfisket i Lainio älv. Syftet med försöket var att testa möjligheten att använda gälplomber för att få till stånd en fungerande fångstrapportering, styrning av fångstuttag samt diversifiering av fiskekortpriser. Målet var att systemet eller delar av systemet ska kunna användas i förvaltningen av laxfiske även i andra svenska laxälvar.

I försöket ingick aspekter som utveckling av informationsmaterial och regelverk, utveckling av internetbaserat försäljnings- och administrationssystem, uppbyggande av försäljningsorganisation samt utveckling av internetbaserat fångstrapporteringssystem.

Systemet innebar att den fiskande förutom fiskkort även måste köpa en gälplomb (laxplomb) om man avsåg att fiska lax och detta gällde även om avsikten var att återutsätta laxen. Plomberna var individuellt numrerade och åtföljdes av krav på obligatorisk fångstrapportering som kunde göras via länk på smartphone, dator eller på pappersblankett. Gälplombernas användbarhet för styrning och begränsning av fångstuttaget prövades genom att antalet plomber begränsades till maximalt tre stycken per fiskare och år. För att ytterligare undersöka systemets användbarhet och hur de fiskande uppfattat systemets funktion skickades en enkät ut efter fiskesäsongens slut.

Under försökets gång har systemet för försäljning och administration fungerat väl och inga störningar har rapporterats.

Totalt rapporterade 79 % av de fiskande sina fångster vilket innebär en tillräckligt bra rapporteringsfrekvens för att uppgifterna ska gå att använda i förvaltningen. Fångstrapporteringen genererade bland annat uppgifter om sportfiskarnas nationalitet, antal fångade laxar, andelen avlivad/återutsatt lax, könsfördelning på fångad lax, tidpunkt för fångst, längdfördelning på fångade laxar och fördelningen av fångst på olika fiskemetoder.

Resultaten från enkätundersökningen visar på att systemets funktion uppfattas som väl fungerande och att de allra flesta har förstått syftet med försöket. De kommentarer som lämnats i enkätens fritextdel spänner från mycket negativa till mycket positiva. En samlad bild är att acceptansen för plombsystemet generellt sett är god men att en mindre andel av de fiskande, ca 10 %, är negativa till att förändringar genomförts.

Länsstyrelsens bedömer att försöket med laxplomber har fallit väl ut. Funktionerna för administration, försäljning och fångstrapportering har fungerat bra och andelen fiskande som fångstrapporterat är tillfredsställande. Plombsystemet fungerar väl för syftet att diversifiera fiskekortpriserna för olika fisken och acceptansen för prisökningen bland de fiskande var god. Få fiskare köpte det maximala antalet plomber (3) för säsongen och ingen av dessa fiskare har använt alla sina plomber. På grund av detta har inte systemets funktion för fångstbegränsning kunnat beläggas i denna studie. Plomber har emellertid använts för detta syfte i andra länder under lång tid så denna funktion får därför anses vara väl belagd i andra fall.

Länsstyrelsens slutsats är att systemet eller delar av systemet enkelt bör kunna tillämpas även i andra laxälvar och på ett verksamt sätt bidra till att kvaliteten av laxfiskeförvaltningen höjs.

Förvaltning med laxplomber i Lainio älv, 2014

Bakgrund

Förvaltningen av östersjölaxen befinner sig i ett skede av snabba och stora förändringar. De senaste årens minskade fångstkvoter och de förändringar som genomförts framför allt i det svenska regelverket, har lett till tydliga resultat i form av ökad återvandring av lekmogen lax. Idag ligger några av de starkaste älvarna på en sådan nivå att deras respektive laxstam når eller snart kan förväntas uppnå MSY (Maximal Sustainable Yield) som är det övergripande förvaltningsmålet i EUs gemensamma fiskeripolitik.

De svagare laxstammarna som oftast finns i de mindre älvarna, har emellertid inte visat samma positiva utveckling. Det är uppenbart att även om de genomförda förändringarna är effektiva och principiellt riktiga, så är de inte tillräckliga för att lyfta även dessa laxstammar. De slutsatser som kan dras från detta är att den fortsatta utvecklingen av laxförvaltningen måste bygga på en modell där varje enskild laxstam i högre grad förvaltas utifrån sina egna förutsättningar. En sådan så kallad älvsspecifik förvaltning förutsätter en betydligt högre ambitionsnivå i förvaltningen än vad som varit fallet hittills. Det kommer också att kräva att man tar i bruk ett antal olika förvaltningsåtgärder som inte är vanligt förekommande idag.

Inriktningen mot en mer älvsspecifik förvaltning finns också i EU's förslag till förvaltningsplan för Östersjölaxen. Förslaget innebär ökade krav på förvaltningsinsatser i sötvattensområdet och införandet av förvaltningsåtgärder för att kontrollera fritidsfiskets fångster. Den framtida laxförvaltningen kommer på så sätt ställa betydligt högre krav på fiskerättsägare, myndigheter och andra intressenter jämfört med dagsläget.

Några av de viktigaste frågorna som finns att lösa är hur man får till stånd en väl fungerande fångstrapportering och hur man ska kunna styra fångstuttaget över en säsong. I länder som Kanada och Irland, där fisketurismen efter lax har stor ekonomisk och social betydelse, har man sedan en tid använt sig av laxplomber (salmon tags; gill tags; lock seal tags) för att lösa dessa frågor.

Efter studier av dessa och andra länders förvaltningssystem för lax beslutade länsstyrelsen i Norrbottens län att göra ett försök med att konstruera ett förvaltningssystem baserat på laxplomber. Systemet utformades utifrån de omständigheter som råder i Sverige och Norrbotten och testades under fiskesäsongen 2014.

Förvaltningens förutsättningar

Länsstyrelsen i Norrbottens län har ansvar för förvaltningen av statens vatten ovanför odlingsgränsen. Länsstyrelsen har också del i ansvaret för förvaltningen av laxfisket i den del av Torneälvssystemet som utgör riksgrens gentemot Finland. Förvaltningsansvaret för vattnen ovan odlingsgränsen innebär att länsstyrelsen i praktiken fungerar som fiskerättsägare i detta område. Länsstyrelsen har därigenom möjlighet att besluta om egna fiskeregler som går längre än Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter.

Systemet för fiskekort på statens vatten ovan odlingsgränsen är organiserat kommunvis. Detta innebär att man med ett och samma fiskekort kan fiska i de allra flesta statliga vatten som

ligger ovan odlingsgränsen inom exempelvis Kiruna kommun. De få vatten som inte ingår i detta kort är exempelvis samiska undantagsvatten, vatten inom nationalparker, vatten som undantagits av fiskevårdsskäl, privat ägda vatten samt vatten som ingår i länsstyrelsens system för kvoterade fiskevatten där särskilda fisketillstånd krävs.

Förvaltningssystemet innebär stora fördelar för den fiskande eftersom det på ett enkelt sätt går att införskaffa ett fiskekort som gäller i många vatten, i ett stort område och där likartade fiskeregler gäller. Utifrån ett förvaltningsperspektiv finns också vissa fördelar som att systemet blir lätt att överblicka och att administrationen blir jämförelsevis begränsad trots att förvaltningen omfattar mycket stora områden och tusentals vatten.

Systemet innebär emellertid också tydliga begränsningar. Det blir till exempel svårt att bedöma eller styra fisketrycket i enskilda vatten och att differentiera fiskekortpriserna för särskilt attraktiva vatten som exempelvis de laxförande älvssträckorna.

Målsättning och syfte

Syftet med försöket är att undersöka förutsättningarna för att med hjälp av gälplomber utveckla metoder för förbättrad förvaltning av sportfiske efter lax. Försöket omfattar i ett vidare perspektiv de flesta av de aspekter som ingår i denna typ av förvaltningsverksamhet som exempelvis utformning av information, utformning av försäljningsorganisation, administrativa rutiner, etc..

De konkreta förvaltningsrelaterade frågeställningar som försöket ska testa är möjligheterna att använda laxplomber för:

- fångstrapportering och annan datainsamling,
- styrning av fångstuttag,
- diversifiering av fiskekortpriser.

En övergripande målsättning är att erfarenheterna och resultaten från försöket ska kunna användas för att etablera ett förbättrat förvaltningssystem i samtliga laxvatten som länsstyrelsen förvaltar. Systemet eller delar av systemet ska även kunna användas av förvaltningsorganisationer i laxälvar i andra delar av landet.

Utförande och funktion

Administration och försäljning

Administration och försäljning av laxplomberna hanterades via en internetbaserad tjänst som utformats inom ramen för sportfiskeförbundets fiskekortförsäljningstjänst www.fiskekort.se. Tjänsten omfattade också en fångstrapporteringsfunktion där rapportering skedde via dator eller smartphone.

Plomberna såldes på tre platser av fysiska återförsäljare vilket innebar att plomberna hämtades ut på plats av den fiskande. Systemet möjliggjorde för administratören att i realtid följa försäljningen hos respektive återförsäljare. Eftersom fiskaren lämnade kontaktuppgifter i samband med köp av plomben fanns möjligheter att på ett enkelt sätt kontakta fiskarna i samband med påminnelser om fångstrapportering, enkäter och liknande.

Information

Laxplomber är ett nytt och okänt begrepp för de allra flesta i Sverige. För att få förståelse och acceptans för försöket bedömde länsstyrelsen att det var nödvändigt med omfattande informationsinsatser riktade till såväl allmänheten som direkt till de fiskare som besöker länets fjällvatten.

Information om projektet spreds aktivt med hjälp av pressmeddelanden och medverkan i regionala media samt i nationell fiskemedias, innan fiskesäsongen startade. Eftersom en stor del av de besökande sportfiskarna är finska skickades pressmeddelanden också till finsk media. Under fiskesäsongen arrangerades även ett journalistbesök speciellt för finsk fiskemedias.

Informationen till de fiskande utformades på tre språk, svenska, engelska och finska och lades ut på länsstyrelsens hemsida (Bilagorna 1, 2 och 3). Denna information innehöll uppgifter om syftet med försöket och hur systemet fungerade vad gäller inköp av plomb, fångstrapportering o.s.v. samt de särskilda fiskeregler som omfattade laxfisket i Lainioälven.

Lax med korrekt fastsatt gälplomb

Fiskarens inköp av laxplomb

Fiskaren, som var tvungen att ha giltigt fiskekort, köpte sin plomb manuellt på en av tre fysiska försäljningsplatser. Priset var 100 kr per plomb. Säljaren lade sedan in köparens uppgifter i datasystemet och tog betalt. Textmeddelande (sms) och e-post innehållande kvitto samt länkar till information kring regler etc. samt obligatorisk fångstrapport skickades till köparen direkt efter köpet (bilaga 4).

Målsättningen var att inköp av plomb skulle gå att genomföra inom en minut.

Antalet laxplomber som kunde köpas var begränsat beroende på vilket fiskekort fiskaren hade:

- 1-dygnskort – en plomb
- 3-dygnskort – en plomb
- 7-dygnskort – två plomber
- årskort – tre plomber.

Oavsett kombination av fiskekort kunde maximalt tre plomber köpas under en säsong av en och samma fiskare.

Under fisket

Vid laxfiske var innehav av laxplomb obligatoriskt även om avsikten var att återutsätta all lax. Plomben skulle direkt efter avlivning fästas genom laxens mun och gällock på ett sådant sätt att den låstes permanent. Plomben skulle sitta kvar på laxen tills den tillagades eller styckades/fileades för infrysning.

Fångstrapporering

Efter fisket (eller efter avslutat fiskesäsong) rapporterades fångsten via smartphone eller dator (se bilaga 5 för fångstrapporeringens utformning). För den som önskade fanns pappersblankett som ”low-tech-alternativ”.

Målsättningen var att fångstrapporering skulle gå att göra inom en minut.

För mer detaljer kring funktion, regler m.m. se bilagorna 1, 2 eller 3.

Enkätundersökning

För att komplettera uppgifterna i fångstrapporeringen och få ett förbättrat bedömningsunderlag skickades en enkät ut efter fiskesäsongens slut där fiskarnas synpunkter på ett antal olika frågeställningar i systemet efterfrågades. Det fanns också möjlighet att lämna synpunkter i fritext.

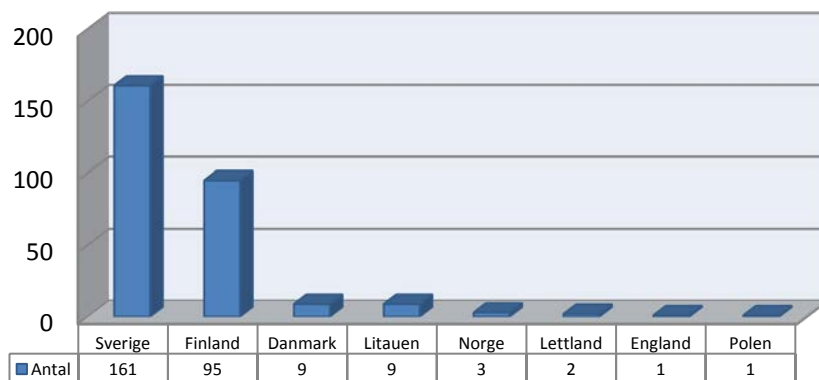
Enkäten skickades till totalt 150 fiskare varav 82 svarade.

Resultat

Resultaten från försöket med försäljning av laxplomber samt ett antal exempel på uppgifter som kan hämtas från fångstrapporteringen redovisas under respektive delrubrik. Ett urval av frågor från enkätundersökningen redovisas också.

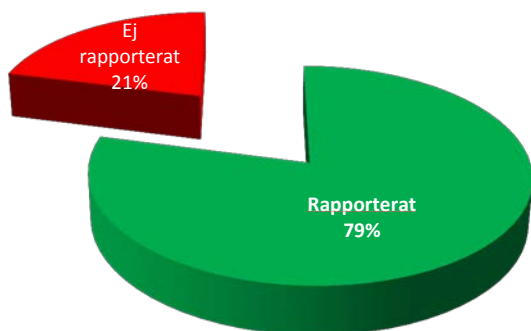
Försäljning och inköp av laxplomber

Totalt såldes 341 laxplomber till 241 fiskare. Fiskarnas nationalitet redovisas i figur 1.

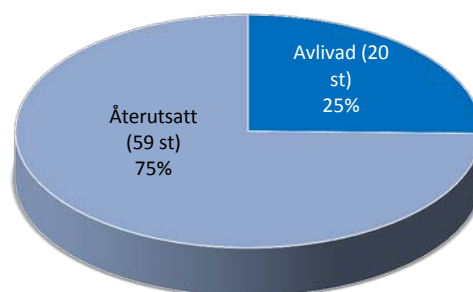

Figur 1. Antal laxfiskare per land.

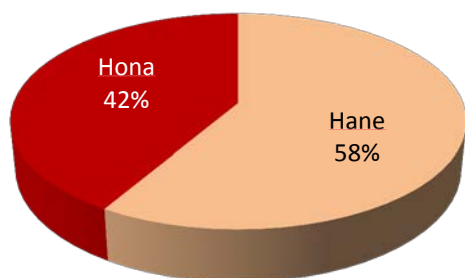
Fångstrapportering

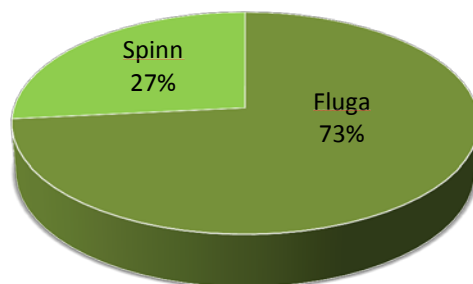
Figur 2. Andel fiskare som rapporterat respektive ej rapporterat sin fångst.

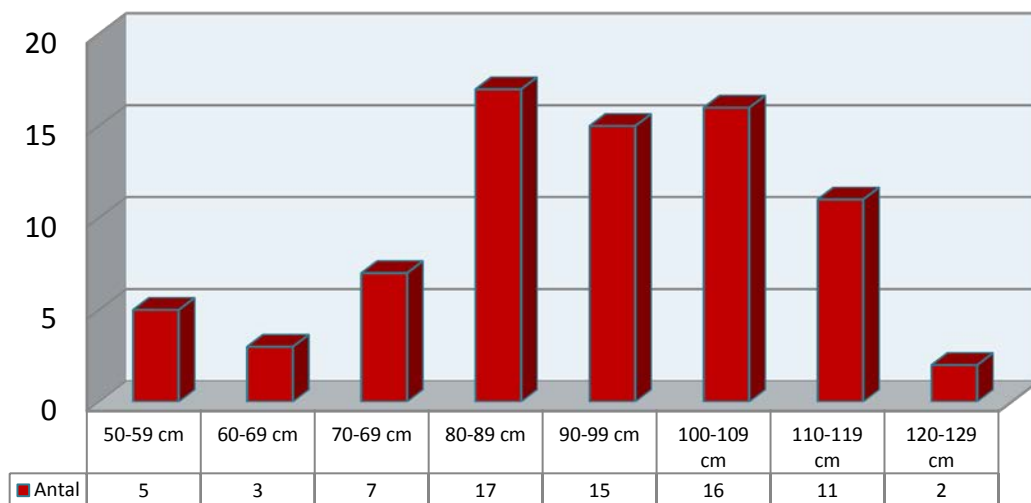
Figur 3. Andel återutsatt respektive avlivad lax.

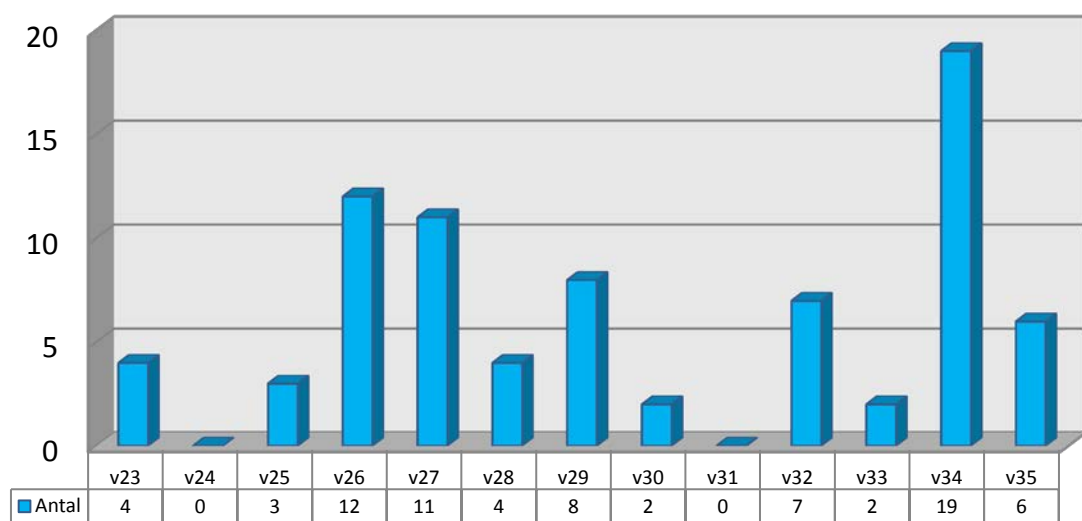
Figur 4. Könsfördelning för fångade laxar (n=53).

Figur 5. Fördelning fångad lax på respektive fångstmetod.

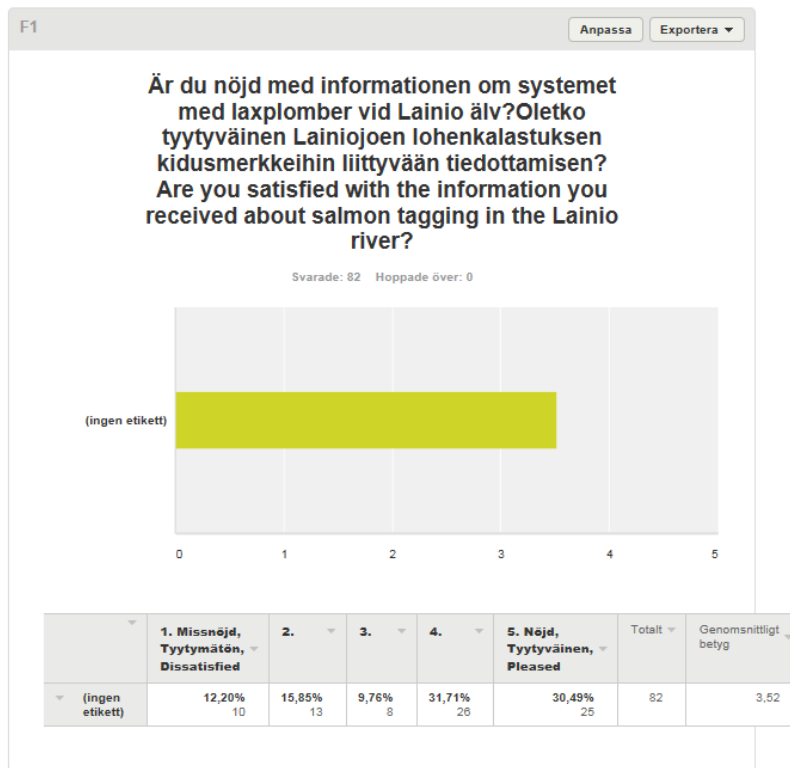
Figur 6. Fångade laxar fördelade i längdklasser.

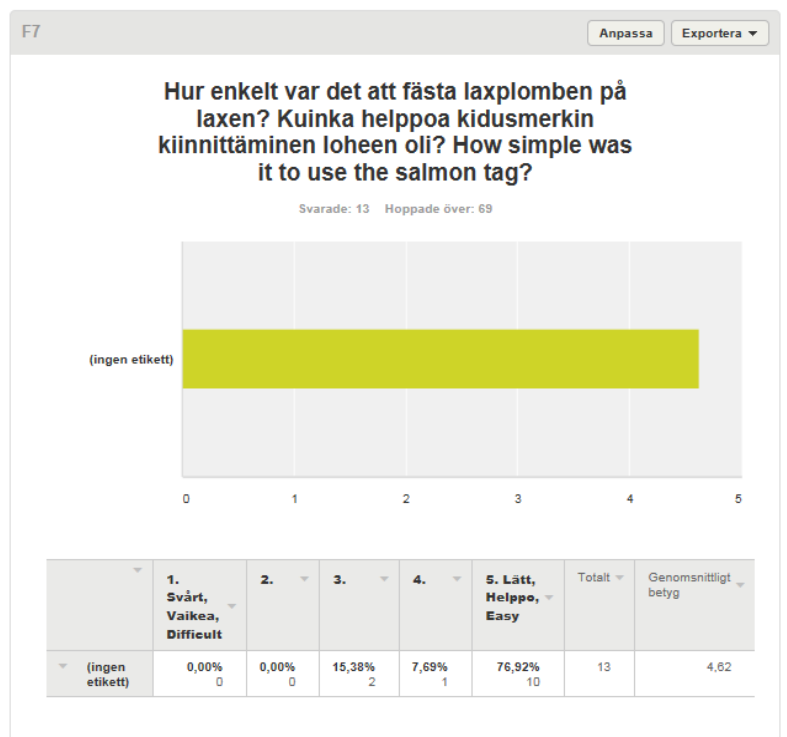
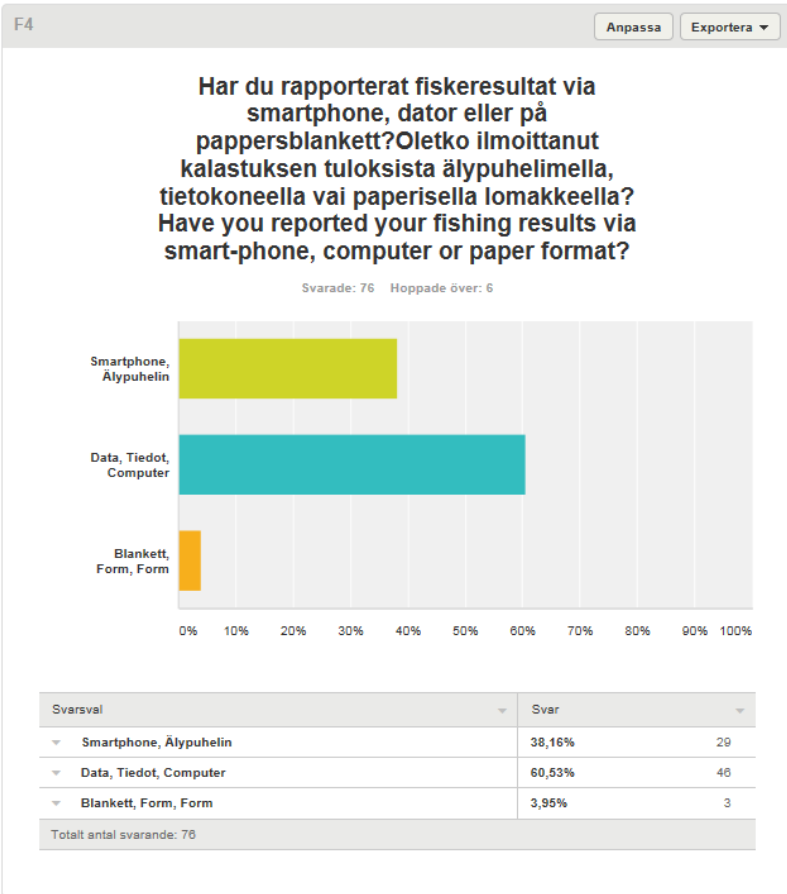

Figur 7. Fångade laxar fördelade per vecka.

Enkätundersökning

Enkätfrågorna formulerades på tre språk: svenska, engelska och finska. Totalt skickades enkäten ut till 150 fiskare som köpt plomber. 82 fiskare svarade på enkäten. Nedan redovisas svaren på några av frågorna.

Diskussion och slutsatser

Försäljning och inköp av plomber

Funktionen av försäljningssystemet har varit god och inga störningar har rapporterats. Detta beror sannolikt på att systemet i grunden var väl utprovat då det hade varit i drift för fiskekortförsäljning på flera platser i Sverige sedan ett antal år. Behovet av anpassningar för att fungera för försäljning av plomber var begränsat och de flesta av funktionerna fanns redan i systemet.

Fångstrappering

Ett grundläggande problem med nästan all fångstrappering är att motivera tillräckligt många fiskare att rapportera sitt fiske. Erfarenheter från många håll visar att frivilliga system sällan ger de svarsfrekvenser som behövs för att uppgifterna ska bli användbara i förvaltningen. Undantag från denna situation kan finnas i enstaka högprofilsvatten som genom sin kvalitet och utformning av regelverk, prissättning etc. kan attrahera en begränsad kategori särskilt intresserade och motiverade sportfiskare. I dessa fall finns också ofta andra strukturer som t.ex. gemensamt boende för de fiskande eller en central fysisk punkt för försäljning av fiskekort och fiskeredskap samt förmedling av fiskeinformation. Dessa strukturer innebär att den besökande fiskaren möter fiskekortsförsäljaren och andra personer inblandade i fiskeförvaltningen likväl som andra fiskare. Detta bidrar till att fisket bedrivs i ett sammanhang där det uppstår ett socialt tryck att följa uppsatta regelverk och bidra till förvaltningen.

Lainioälven är ett utpräglat vildmarksvatten där huvuddelen av fisket bedrivs i väglöst land i områden dit det krävs helikoptertransport eller långa vandringar för att ta sig. De som fiskar här kan lösa sina fiskekort på internet, där de också får ut information om fiskeregler etc.. Detta innebär att man inte kommer i kontakt med någon annan struktur eller sammanhang kring fisket. För att skapa ett sådant sammanhang bestämdes att plomberna enbart skulle säljas på tre fysiska platser. I och med detta blev fiskaren tvungen att anstränga sig för att ta sig till försäljningsplatsen och interagera med den person som sålde plomben vilket genererade informationsutbyte kring plombsystem, fiskeregler etc.. Det innebar också att fiskare mötte andra fiskare med samma ärende vilket genererade ytterligare social kontakt och informationsutbyte.

Länsstyrelsen erfarenhet är att benägenheten att fångstrapporera i hög grad också är beroende av hur ansträngande och omständigt rapporteringsförfarandet uppfattas vara. Denna aspekt omfattar både den tekniska lösningen för hur rapporteringen görs och också hur omfattande och komplicerade uppgifter som rapporteringen efterfrågar.

Fångstrapporrens utformning är av stor betydelse för hur användbara uppgifterna blir. Länsstyrelsens erfarenhet är emellertid att det är viktigt att inte kraven på uppgiftslämning blir alltför omfattande och komplicerade. Det måste därför ske en noggrann avvägning av vilka uppgifter som verkligen är nödvändiga att få in så att arbetsbördan för den rapporterande fiskaren hålls så begränsad som möjligt. I princip har man att välja mellan att utforma systemet så att många fiskare lämnar ett fåtal uppgifter eller så att ett fåtal fiskare lämnar många uppgifter. Länsstyrelsens uppfattning är att det ur förvaltningssynpunkt är absolut

viktigast att få in rapporter från en så stor andel av de fiskande som möjligt. Därför bör denna aspekt prioriteras vid utformningen av fångstrapporteringen.

För att förenkla rapporteringen valdes en väl utprovad internetlösning där fångstrapportering snabbt och enkelt görs via smartphone eller dator. Det fanns också möjlighet att rapportera på pappersblankett för den som önskade. De uppgifter som efterfrågades begränsades till uppgifterna datum, fångst/ej fångst, längd, kön, fångstmetod, avlivad/återutsatt samt plombnummer. Rapporteringsförfarandet utformades med målsättningen att rapporteringen skulle kunna göras inom en minut.

För att ytterligare öka incitamentet för rapportering infördes regeln att rapportering var obligatorisk och att underlåtelse av att rapportera innebär att man inte får rätt att köpa laxplomb den följande säsongen.

Rapportfrekvensen blev, efter att ett par påminnelser skickats ut, närmare 80 %. En målsättning med fångstrapportering är att så många som möjligt, helst 100 %, ska rapportera. I praktiken är ofta rapporteringsfrekvenserna avsevärt lägre och i många fall där man har frivillig rapportering ligger rapporteringsfrekvenserna på några få procent. Länsstyrelsens bedömer att 80 % ett bra resultat utifrån de förutsättningar som råder för detta fiske. Svarefrekvensen är tillräckligt hög för att resultaten ska anses tillförlitliga nog för att kunna användas i förvaltningen.

Förhoppningsvis kommer rapporteringsfrekvensen ytterligare att höjas över tiden när plombsystem och rapporteringskrav blir mer kända och accepterade företeelser. En jämförelse kan göras med det irländska nationella systemet där rapporteringsfrekvensen endast var drygt 40 % när plomber började användas i början på 2000-talet. I dag är rapporteringsfrekvensen över 70 %. I det irländska systemet används en loggbok som ska fyllas i och skickas in till myndigheterna efter fiskesäsongens slut.

Erfarenhet från andra vatten visar emellertid att det alltid kommer att finnas en andel av de fiskande som inte kan motiveras till att fångstrapportera. Det kan finnas många skäl till detta men en kategori som i vissa fall skiljer ut sig med högre frekvens icke rapporterade är besökande fiskare som kommer långväga ifrån och som förmodligen inte räknar med att återvända till vattnet igen.

Länsstyrelsens slutsats är att fångstrapporteringsfunktionen har fungerat väl och att den på ett verksam sätt kommer att bidra till att förvaltningen av laxfisket i Lainioälven kan förbättras. Det bör finnas förutsättningar för att ytterligare höja rapporteringsfrekvensen och därigenom kvaliteten på det inrapporterade materialet.

Diversifiering av fiskekortpriser

Till skillnad från många laxälvar i exempelvis Norge och på de Brittiska öarna erbjuder de stora Östersjölaxälvarna fiske på jämförelsevis många olika arter. Fisket efter dessa olika arter bedrivs med olika metoder och attraherar olika kategorier fiskare. Exempelvis kan gädda och abborre vara de dominerande målarterna för många lokala fiskare medan laxen attraherar tillresande fisketurister från långa avstånd. I ett kommersiellt perspektiv finns dessa fisken i

olika marknadssegment där skillnaderna är mycket stora vad gäller exempelvis betalningsviljan hos de fiskande.

För en fiskerättsägare som förvaltar ett attraktivt laxfiske som kan konkurrera inom detta marknadssegment på en internationell nivå finns naturligtvis ett intresse av att kunna prissätta fisket på en optimal nivå. Vad som är optimal nivå finns det inga exakta svar på. Här måste en avvägning göras mellan dels vad som är kommersiellt gångbart på nationell och internationell marknad och dels vad som är socialt acceptabelt för den fiskande lokalbefolkningen.

Augustilax från Lainioälven

I de fall där vattnen som förvaltas är omfattande och även omfattar annat fiske och där delar av lokalbefolkningen inte ens deltar i laxfisket blir situationen än mer komplicerad. Att i ett sådant fall låta laxfisket vara ensamt prisstyrande kommer med stor sannolikhet att leda till konflikter vilket i förlängningen kan äventyra förvaltningens legitimitet.

Ett sätt att hantera detta är att på något sätt diversifiera priserna för fiske efter olika arter. Detta kan i vissa fall göras enkelt genom att man tar fram olika fiskekort för olika geografiska områden. I många fall bedrivs emellertid fisket efter de olika arterna inom samma områden varför detta inte alltid fungerar. Fler olika fiskekort innebär också en ökad administration samt en mer komplex förvaltningssituation. Därigenom ökar också kostnaderna utan att några egentliga ytterligare mervärden uppnås.

Ett exempel på hur problemet kan lösas finns i Alaska. Här är förvaltningssituationen på många sätt liknande den i Norrbottensfjällen. Även här köper man fiskekort som gäller över stora geografiska områden och för många vatten. Här har behovet av att diversifiera priserna hanterats genom att den som vill fiska efter den attraktiva och storvuxna kungslaxen, förutom det gängse fiskekortet, också måste köpa till ett så kallat "salmon-stamp". Fiske efter övriga mindre laxarter samt stationära fiskar omfattas samtliga av det vanliga fiskekortet. Giltighetstiden för detta "salmon-stamp" kan varieras och kostnaden varierar därefter. Systemet innebär att fisket efter kungslax blir i storleksordningen 50 % dyrare än övrigt fiske.

I andra länder där laxplomber används, som exempelvis Irland och i östra Kanada, är det vanliga tillvägagångssättet att plomberna delas ut gratis till alla som köpt fisketillstånd. Här är syftet med plomberna att få till stånd en fungerande fångstrapportering samt att styra storleken på fångstuttaget utifrån laxstammarnas styrka. I dessa älvar är ofta laxfisket det helt dominerande fisket och något behov av att diversifiera fiskekortpriserna finns inte.

Det system som länsstyrelsen tillämpat i Lainioälven kan beskrivas som en kombination av ovan beskrivna modeller i och med att det högre priset för det attraktiva laxfisket tas ut genom att laxplomben har prissatts.

Detta innebär att det i Lainioälven kan förekomma fiskare som fiskar på samma älvsträcka men efter olika målarter och därför har betalat olika priser för fisket. En tänkbar problematik i denna situation är att någon hävdar att man fiskar efter exempelvis öring eller harr, för att slippa köpa en plomb, fast man egentligen fiskar efter lax. I en verklig tillsynssituation är det emellertid relativt enkelt för tillsynsmannen, som ofta själv är en erfaren fiskare, att avgöra vilket fiske som bedrivs utifrån redskapsval och fiskesätt. Det är däremot mer osäkert om en sådan bedömning skulle godtas som bevis om ett sådant fall skulle prövas rättsligt. För fiskerättsägaren finns emellertid alltid möjligheten att villkora fiskeupplåtelsen så att en person som exempelvis inte hör samman en fisketillsynsmans påpekanden kan stängas av från fisket.

Utifrån erfarenheter från årets tillsyn har detta emellertid inte varit något problem. Acceptansen för plomberna bland de laxfiskare som träffats på har varit god och de flesta uppfattar den extra kostnaden som acceptabel. De grupper av fiskare som påträffats utan plomber vid tillsynen har i samtliga fall kunnat identifieras som harr- och öringsfiskare.

Styrning av fångstuttag

Det finns ett antal exempel i andra länder där plomber används för att styra och begränsa fångstuttaget. Utformningen av plombsystemen kan variera en del men den grundläggande principen är den samma.

I det irländska nationella systemet får exempelvis varje fiskare med årslicens tio blåfärgade plomber att använda under säsongen. Plomberna ska användas både för lax och för havsöring över 40 cm längd som avlivas och behålls. I vissa älvar med svaga bestånd kompletteras de blå plomberna med bruna plomber vars totala antal i respektive älv beror på vilket fångstuttag älvens laxstam bedöms tåla. Om en lax avlivas och behålls i en av dessa svaga älvar ska både en blå och en brun plomb användas.

Plombsystemet kompletteras sedan med ett jämförelsevis komplicerat regelverk kring bag-limits under olika delar av säsongen:

- Under tiden 1 januari – 11 maj får högst en lax eller havsöring behållas per dag och totalt får högst tre fiskar behållas under denna period.
- Under tiden 12 maj – 31 augusti får högst tre laxar eller havsöringar behållas per dag.
- Under tiden 1 september – säsongens slut (varierar i olika älvar) får högst en lax eller havsöring behållas per dag.

De komplicerade reglerna kring bag-limten är en följd av att laxuppvandring i de irländska älvarna sker under en stor del av året. Lax som vandrar upp vid olika tidpunkter representerar olika delar av älvens totala laxstam och kan antas bära på olika genetiska anlag. Genom att styra fångstuttaget över året försöker man undvika ett allt för högt fångstuttag under vissa perioder och därigenom hoppas man kunna bevara laxstammens genetiska bredd.

Helikopter är det vanligaste transportmedlet för fiskare i övre Lainioälven

Situationen i Lainioälven är betydligt mindre komplicerad. Även om man inte kan utesluta att det kan finnas en viss genetisk variation mellan tidigt uppvandrad lax och lax som kommer senare, så är den totala vandringsperioden jämförelsevis kort vilket borde innebära att variationerna är små. Ytterligare en faktor som talar för detta är att övre Lainioälven är slutstation för laxarna, d.v.s. det är här de stannar för att leka. En lax som vandrar upp tidigt kommer således att leka i samma område och under samma tid som en lax som vandrar upp sent vilket torde medverka till att eventuella genetiska variationer hålls begränsade.

För Lainioälven beslutades att det maximala antalet plomber som en fiskare kunde köpa under en säsong skulle vara tre. Denna begränsning kompletteras av Havs- och vattenmyndighetens

föreskrifter som begränsar fångsten till högst en lax per dag och länsstyrelsens egna regler som föreskriver att enbart laxhannar får avlivas och behållas.

Utfallet från det första årets försäljning och fångstrapportering visar dels att det endast är ett fåtal fiskare som köpt maximala tre plomber och att det inte är någon fiskare som avlivat tre laxar och därigenom använt alla sina plomber. Av totalt 79 fångade laxar rapporterades 59 stycken (75%) ha blivit återutsatta och endast 20 stycken (25%) ha blivit avlivade (fig.3). Dessa siffror visar på att det finns en relativt sett ”modern” fiskekultur bland de som fiskar lax i övre Lainioälven i den meningen att man fokuserar på upplevelsen kring fisket i högre grad än på laxens värde som föda och därför i stor utsträckning tillämpar catch & release (fångst och återutsläpp) under sitt fiske. Den stora benägenheten att återutsätta fångad lax innebär emellertid i praktiken att plombsystemets funktion för styrning och begränsning av fångstuttaget inte kunnat beläggas i fallet Lainioälven.

Plomber har som tidigare nämnts använts i flera andra länder och under lång tid bland annat med syfte att styra och begränsa fångstuttag. Den principiella funktionen måste därför anses vara väl belagd. Länsstyrelsen bedömer att det finns goda skäl att anta att plomberna kommer att fungera för styrning och begränsning av fångstuttag även i svenska vatten där fiskebeteendet är mer inriktat mot att fånga lax för konsumtion. Exempel på sådana vatten är delar av gränsälven.

Enkätundersökning

Enkätundersökningens syfte var att kontrollera hur de fiskande uppfattade funktionen av olika delar av plombsystemet, som exempelvis att systemet var användarvänligt och huruvida de fiskande hade förstått syftet med systemet. Genom att det även fanns utrymme för fritextsvar hade de fiskande möjlighet att påpeka fel eller brister i systemet samt lämna andra positiva eller negativa kommentarer.

Den genomsnittliga svarspoängen var bra eller mycket bra på de flesta av de konkreta frågeställningarna men i vissa av frågorna lämnade en andel på ca 10-12 % av de svarande lägsta möjliga poäng. Detta gällde främst frågor som innehöll någon form av värdering som exempelvis ”Är du nöjd med informationen om systemet med laxplomber vid Lainio älv?”.

De kommentarer som lämnats i enkätens fritextdel spänner över ett vitt spektrum från mycket positiva till mycket negativa. Sammantaget gavs en bild av att det totalt sett fanns en god acceptans för systemet och att de allra flesta var villiga att följa de regler och krav som systemet innebar. En mindre andel, omkring 10 %, av de fiskande, ogillade emellertid att fisket belades med någon form av högre kostnad eller högre krav än vad man varit van med sedan tidigare. Detta verkade gälla oavsett vilka syften eller motiv som fanns med förändringarna. Det går inte att utesluta att dessa fiskare i högre grad gav starkt negativa svar som en principiell respons på de förändringar som man ogillade, mer än att det var en saklig värdering av den enskilda frågeställningen.

En sammanfattande bild är att informationen om varför försöket genomförs har gått fram och att de allra flesta förstått syftet med plomberna väl. Likaså verkar de allra flesta nöjda med hur de olika delarna av systemet har fungerat.

Slutsatser

Länsstyrelsen bedömer att försöket med laxplomber fallit väl ut. Systemet eller delar av systemet bör enkelt gå att tillämpa även i andra laxälvar i Sverige.

I princip kan systemet delas upp i två huvuddelar där själva användningen av plomber är en del och där det internetbaserade administrativa systemet med fångstrapporteringsfunktion är den andra delen. Man skulle i praktiken kunna använda sig av plomber utan den administrativa lösningen och i stället använda sig av traditionell ”pappersbaserad” administration. Man skulle likaså enbart kunna använda sig av det administrativa systemet med dess fångstrapporteringsfunktion, utan några plomber, och ändå uppnå vissa förbättringar av förvaltningen i de flesta älvar.

Länsstyrelsens slutsats är emellertid att den stora effektivitetsvinsten och de tydligaste fördelarna uppstår när de olika delarna kombineras till en enhet.

Bilaga 1 – Information och regelverk på svenska

Laxfiske på statens vatten ovanför odlingsgränsen i Lainio älv 2014

Bakgrund

Lainioälven har en unik stam av vild lax som har ett högt bevarandevärde. Var och en av de laxar som överlever den närmare 200 mil långa vandringen från sina tillväxtområden i södra Östersjön till sina lekplatser i Lainioälven har ett stort biologiskt och genetiskt värde för stammens fortlevnad. Samtidigt är Lainioälvens lax en viktig resurs för sportfisket och turistnäringens utveckling i regionen.

För att uppnå ett långsiktigt hållbart nyttjande av Lainioälvens lax samtidigt som stammen utvecklingsmöjligheter säkras behöver förvaltningen av laxfisket utvecklas. Viktiga faktorer är exempelvis möjligheten att följa upp och styra fångstuttaget.

Under 2014 genomför länsstyrelsen därför en försöksverksamhet för utveckling av förvaltningen av laxfisket i den del av Lainioälven som lyder under länsstyrelsen förvaltning. Försöksverksamheten innebär att så kallade gälplomber för att märka fångade och avlivade laxar införs som obligatoriskt komplement till de vanliga fiskekortet.

De regler som gäller för laxfisket och hanteringen av gälplomber och fångstrapportering är dessa:

Fiskeregler (dessa regler gäller utöver de fiskeregler som anges på fiskekortet och fiskekortbilagan för Kiruna)

- Fiske efter lax är endast tillåtet med giltigt fiskekort (Kirunakortet) och med innehav av särskild gälplomb ("tag") för märkning av avlivad lax.
- Innehav av gälplomb krävs även om fiskaren har för avsikt att återutsätta all fångad lax. På uppmaning av fisketillsynsman ska giltig och oanvänd gälplomb kunna uppvisas tillsammans med giltigt fiskekort.
- Gälplomben ska fästas genom laxens mun och gällock direkt efter avlivning och på ett sådant sätt att gälplomben är permanent låst och inte kan öppnas.
- Gälplomben ska sitta kvar på laxen fram tills den tillagas eller styckas/filéas för infrysning.
- Innehav av avlivad lax som saknar märkning med giltig gälplomb eller där gälplomben inte är permanent låst innebär ett brott mot fiskereglerna och kan medföra polisanmälan och utestängning från möjligheten att köpa gälplomber följande säsong.
- Det är tillåtet att avliva maximalt 1 lax per fiskande och dag oavsett hur många gälplomber man införskaffat.
- Det är förbjudet att avliva honlax.

Inköp av gälplomb och fångstrapporering

- Gälplomber kan köpas och hämtas på tre platser i Kiruna kommun: Turistbyrån Kiruna (0980-188 80), Kallax flyg, Kurravaara (0980-202 50) och Blinds kiosk och bensin i Övre Soppero (0981-300 42).
- Pris: 100 kr/gälplomb.
- Vid inköp av gälplomb ska giltigt fiskekort och identifikationshandlingar (t.ex. körkort) uppvisas. Vid köpet registreras köparens personuppgifter och fiskekortnummer.
- Till gälplomben medföljer krav på obligatorisk fångstrapporering. Fångstrapporering kan ske antingen med SMS-länk som skickats till mobiltelefonen, på e-mail eller på pappersblankett. Rapportering ska ha skett senast 2014-09-30.
- Underlåtelse att lämna fångstrapporering medför att man utestängs från att köpa gälplomber följande säsong.
- Maximalt antal gälplomber som kan köpas är:
 - 1-dygnskort - 1 gälplomb
 - 3-dygnskort - 1 gälplomb
 - 7-dygnskort - 2 gälplomber
 - Årskort - 3 gälplomberOavsett kombination av fiskekort kan maximalt 3 gälplomber köpas per person och år.
- För innehavare av årskort för familj kan gälplomber (max. 3 st.) köpas av varje betalande familjemedlem.
- Barn under 16 år som fiskar i sällskap med målsman kan inte köpa gälplomb men kan använda gälplomb inköpt av målsman.
- Gälplomben är giltig och möjlig att använda under hela den tillåtna laxfiskesäsongen. En gälplomb som inköps i början på säsongen men inte använts kan således användas vid ett senare tillfälle.
- Gälplomberna är numrerade och får ej överlåtas till annan fiskare.
- En använd gälplomb får inte återanvändas.
- Ingen återbetalning sker för oanvända gälplomber.

Bilaga 2– Information och regelverk på engelska

Sport fishing for salmon in state managed waters in the Lainio river 2014

Background to regulations

The Lainio river is home to a unique population of wild salmon. Each individual salmon that returns to its spawning grounds after the almost 2000 kilometer journey from the Baltic Sea has an important role to play both biologically and genetically for the continued survival of Lainio river salmon. As well as being biologically important Lainio salmon is thanks to sport fishing tourism an increasingly important resource for regional development.

So as to be able to achieve a balance between the utilization of Lainio river salmon for sport fishing and maintenance of a sustainable salmon resource we are now developing salmon management in the Lainio river. One of many important factors in the creation of a sustainable sport fishery is the ability to be able to monitor and steer catch levels.

The county administration board of Norrbotten will therefore during 2014 be trialing a new system for salmon management in those parts of the Lainio river under county administration. As well as the already compulsory fishing license all salmon caught and killed in the Lainio river will now be required to be marked with a uniquely numbered gill tag and all results from salmon fishing must be reported.

These are the following regulations for sport fishing for salmon in those areas of the Lainio river under management of the Norrbotten county administration board, the usage of gill tags and reporting of salmon catch:

- Fishing for salmon is only allowed with the appropriate fishing license (Kiruna license) and with the possession of a valid salmon gill tag.
- A gill tag is required even if a fisherman intends to release all salmon catch. When required by a fisheries control officer a valid fishing license and gill tag must immediately be presented.
- Immediately upon landing and retaining a salmon the gill tag shall be attached through the gill opening and mouth of the fish and securely locked around the gill cover. **The gill tag is properly closed when it is impossible to reopen it.**
- The tag must be retained on the fish until the salmon is either to be directly cooked and consumed or filleted for freezing.
- Possession of a retained salmon not marked with a valid gill tag or where the gill tag is not closed is in breach of fisheries regulations and can involve police action and or the prohibition of future purchase of salmon gill tags.
- Only one salmon may be caught and retained per licensed fisherman and day. This is independent of how many tags an angler has purchased and is in possession of.
- It is forbidden to retain female salmon. All female salmon must immediately be released.

Purchase of gill tags and compulsory catch reporting

- Gill tags can be purchased and collected from three places within the Kiruna council region: Kiruna Tourist bureau (ph. 0980-188 80), Kallax flyg in Kurravaara (ph. 0980-202 50) and Blinds kiosk och bensin in Övre Soppero (ph. 0981-300 42).
 - Price: 100 SEK/gill tag.
 - When purchasing gill tags a valid fishing license and identification e.g. driver's license must be presented. Personal details and individual fishing license number will be recorded.
 - A catch report is compulsory independent on whether a salmon is caught and retained or not. A correct catch report can be left either via sms link sent to mobile phone, e-mail or on the appropriate form. A catch report shall be left no later than 30-09-2014.
 - Failure to make a catch report will result in prohibition from future purchase of salmon gill tags.
 - Maximum purchase of gill tags per individual:
 - 1-day license - 1 gill tag
 - 3-day license - 1 gill tag
 - 7-day license - 2 gill tags
 - Year license - 3 gill tags
- The maximum purchase of gill tags per person and year is 3 gill tags independent of the number of purchased fishing licenses.
- Gill tags can be purchased (max. 3) by every paying holder of a one year license for families.
 - Children under 16 years fishing together with parent cannot buy gill tags but can use the parents tags.
 - Gill tags are valid for usage during the whole of the legal salmon season. A gill tag purchased in the beginning of a season in combination with a 1, 3 or 7 day license but not used at that time can be used later in the same season in combination with a new valid fishing license.
 - One gill tag shall be attached to each salmon caught and retained.
 - Issued salmon gill tags are individually numbered and are not transferable between fishermen.
 - Tags shall not be re-used.
 - There is no refund for unused gill tags.

Bilaga 3 – Information och regelverk på finska

Lohenkalastus valtion vesillä viljelysrajan yläpuolella Lainiojoessa 2014

Taustaa

Lainiojoessa on oma villi lohikantansa, jolla on korkea suojeluarvo. Jokaisella lohella, joka selviää lähes 2000 kilometriä pitkästä vaelluksestaan eteläisen Itämeren kasvualueilta kutualueilleen Lainiojokeen, on suuri biologinen ja geneettinen merkitys lohikannan tulevaisuudelle. Lainiojoen lohi on myös tärkeä resurssi vapaa-ajankalastukselle ja matkailualan kehitykselle alueella.

Lohenkalastuksen hallinnointia alueella tulee kehittää, jotta Lainiojoen lohen hyödyntäminen saadaan kestäväälle tasolle ja lohikannan suotuisa kehitys varmistuu. Esimerkiksi saalismäärien seuranta ja kokonaissaaliin määrän ohjaus ovat tärkeitä tekijöitä.

Mainituista syistä lääninhallitus kokeilee vuoden 2014 aikana lohenkalastuksen järjestelyissä uusia käytäntöjä siinä osassa Lainiojokea, joka kuuluu sen hallintaan. Kokeiluun kuuluvat pakolliset tavallisen kalastusluvan lisäksi kidusmerkit, joilla saaliiksi saatu ja tapettu lohi täytyy merkitä.

Lohenkalastusta, kidusmerkkien käyttöä ja saalisraportointia koskevat seuraavat säännöt:

Kalastussäännöt (nämä säännöt ovat voimassa Kiirunan kalastusluvan ja sen liitteiden mukana annettavien sääntöjen lisäksi)

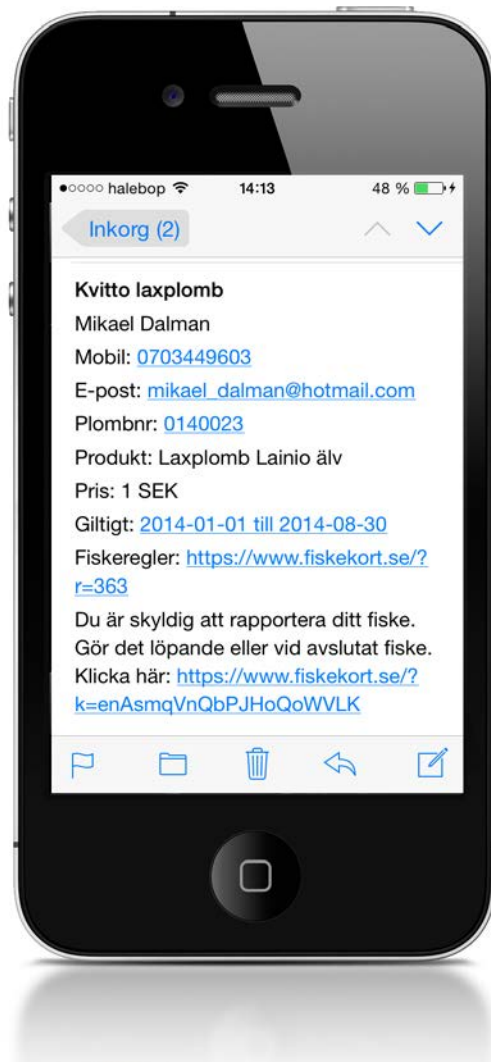
- Lohenkalastus on sallittua vain voimassa olevalla kalastusluvalla (Kirunakortet – Kiirunan alueen kalastuslupa) ja kalastajalla tulee olla hallussaan kidusmerkki tapetun lohen merkitsemistä varten.
- Kalastajalla tulee olla hallussaan kidusmerkki vaikka tarkoitus olisi päästää kaikki saalis takaisin. Kalastuksenvalvonnan yhteydessä tulee esittää voimassa olevat kalastuslupa ja käyttämätön kidusmerkki.
- Kidusmerkki tulee kiinnittää lohen suun ja kiduskannen ympärille välittömästi tappamisen jälkeen siten, että kidusmerkki on pysyvästi lukittu eikä sitä voi enää avata.
- Kidusmerkki tulee olla lohessa kiinni siihen saakka, kunnes se paloitellaan tai fileoidaan heti valmistettavaksi tai pakastettavaksi.
- Sellaisen lohen hallussapito, jossa ei ole voimassaolevaa kidusmerkkiä kiinnitettynä tai kidusmerkkiä ei ole pysyvästi kiinnitetty, voi johtaa poliisitutkintaan ja kidusmerkkien ostokieltoon seuraavalla kaudella.
- Saaliiksi saa ottaa maksimissaan yhden lohen kalastajaa kohti päivässä, riippumatta siitä kuinka monta kidusmerkkiä on käytettävissä.
- Naaraslohen tappaminen on kiellettyä. Kaikki naaraslohet on heti vapautettava.

Kidusmerkkien ostaminen ja saalisilmoitukset

- Kidusmerkkejä voi ostaa ja noutaa kolmesta paikasta Kiirunan kunnassa: Kiirunan matkailutoimisto (turistbyrå) (0980-188 80), Kallax flyg Kurravaarassa (0980-202 50) ja Blinds kiosk och bensin Övre Sopperossa (0981-300 42).
- Hinta: 100 SEK / kidusmerkki.

- Kidusmerkkien oston yhteydessä tulee esittää voimassa oleva kalastuslupa ja henkilöllisyystodistus (esim. ajokortti). Ostotapahtumassa kirjataan ylös ostajan henkilötiedot ja kalastusluvan numero.
- Saalisilmoitus on aina pakollinen riippumatta siitä onko saalista saatu tai ei. Saalisilmoituksen voi palauttaa mukana seuraavalla lomakkeella, tekstiviestinä saatavalla linkillä tai sähköpostilla. Saalisilmoitus tulee palauttaa viimeistään 30.9.2014.
- Saalisilmoituksen palauttamatta jättäminen johtaa kidusmerkkien ostokieltoon seuraavalla kaudella.
- Kidusmerkkejä voi ostaa maksimissaan seuraavat määrät:
1-vuorokauden lupa – 1 kidusmerkki
3-vuorokauden lupa – 1 kidusmerkki
7-vuorokauden lupa – 2 kidusmerkkiä
Vuosilupa – 3 kidusmerkkiä
- Riippumatta erilaisten lupien yhdistelmästä henkilöä kohden voi ostaa vain 3 kidusmerkkiä vuodessa.
- Vanhempien luvalla kalastavat alle 16 –vuotiaat eivät voi ostaa omia kidusmerkkejä, mutta voivat käyttää vanhempiensa merkkejä.
- Vuosikohtaisella perheluvalla kalastettaessa jokaista luvan ostanutta kohden voi ostaa enintään 3 kidusmerkkiä
- Kidusmerkki on voimassa ja käytettävissä koko luvallisen lohenkalastuskauden ajan. Esimerkiksi kauden alussa ostettu kidusmerkki, jota ei ole käytetty, voidaan käyttää myöhemmässä vaiheessa uuden luvan kanssa
- Kidusmerkit on yksilöllisesti numeroitu eikä niitä voi siirtää toiselle luvanhaltijalle.
- Kerran käytettyä kidusmerkkiä ei saa käyttää uudestaan.
- Käyttämättömistä kidusmerkeistä ei palauteta rahaa.

Bilaga 4 - Digitalt kvitto med länkar till information och fångstrapporteringsfunktion.

Bilaga 5 – Digital blankett för obligatorisk fångstrappport

Fångstrappport för/Catchreport for Testplomb för testköp

Kortnummer 00099999, Giltigt fr.o.m 2014-01-01 00:00:00, Giltigt t.o.m 2014-09-30 00:00:00
Cardnr 00099999, Valid from 2014-01-01 00:00:00, Valid to 2014-09-30 00:00:00

Tack för att du har fiskat i Lainio älv. Nu är du skyldig att lämna en fångstrappport oavsett om du fångat Lax eller ej. Det går snabbt, är enkelt och kommer att vara väldigt värdefullt för vårt framtida fiskevårdsarbete. OBS, vid utebliven rapport tillåts du inte köpa laxplomb nästa säsong. Tack för din rapport! Kom ihåg att du kan rapportera flera gånger på länken du har i ditt SMS och/eller e-post. Thank's for visiting and fishing in Lainio river. You must now leave a catch report for your salmon fishing. It is a quick and easy procedure and your contribution is valuable for our work with promoting the Laino salmon stock. Failure to report will mean that you will automatically be blocked from purchasing new salmon tags in 2015. If you have already sent a catch report please ignore this message. You can report several times on the link you received in your fishing license

Fångstdatum/Catch date: 2014-07-17

Fiskemetod/Fishing method: (du kan ändra metod för varje fångad fisk senare/You can change this for every fish later)

Arter/Species

Lax/Salmon Antal Ingen fångst/No catch

Lax/Salmon

Lax/Salmon 1

Längd/Length (cm)

Vikt/Weight (kg)

Fiskemetod/Fishing method

Datum/Date

Återsatt/Released

Ja/Yes Nej/No

Vild/Odlad

Vild Odlad Vet ej/Don't know

Fettfena/Adipose fin

Ja/Yes Nej/No

Kön/Gender

Hane/Male Hona/Female Vet ej/Don't know

Fiskade timmar

Kontrollerad av en tillsyningsman/Controlled by fisheries officer?

Ja/Yes Nej/No

För- och efternamn/First and lastname

Kön/Gender

Länsstyrelsen
Norrbotten